

บทที่ 3

สภาพทั่วไปและสภาพการเมืองการเลือกตั้ง

ในบทนี้มีเป้าหมายที่จะชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงในพื้นที่ที่ใช่เป็นตัวอย่าง ในการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจสังคมในพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่สภาพความแตกต่าง ทางสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สภาพทั่วไป และสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการปกครอง*

สภาพทั่วไปของจังหวัด

จังหวัดนครราชสีมาหรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า "โคราช" ได้ชื่อว่าเป็น "ประตูอีสาน" นอกจากตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญของนครราชสีมาที่เป็นจุดเริ่ม และทางผ่านไปสู่อำเภอต่าง ๆ ในภาคอีสานของไทยอีก 16 จังหวัดแล้ว นครราชสีมายังเป็นศูนย์รวมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคนี้

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราชทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดเชียงใหม่ คือ มีพื้นที่ประมาณ 20,548.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,842,600 ไร่ มีประชากรเมื่อสิ้นปี 2534 จำนวน 2,404,432 คน แยกเป็นชาย 1,202,123 คน หญิง 1,202,309 คน มากเป็นอันดับที่ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนใหญ่อยู่กระจัดกระจายทั่วไปทั้งจังหวัดและมีประชากรเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

จากการที่จังหวัดนครราชสีมาที่มีพื้นที่กว้างขวาง ลักษณะภูมิประเทศก็แตกต่างกัน ประกอบกับมีการอพยพของราษฎรในจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาทำมาหากินเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประชากรมีลักษณะแตกต่างกัน สามารถจำแนกได้ 3 พวกใหญ่ คือ

* ข้อมูลส่วนใหญ่จากสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานอำเภอเมืองนครราชสีมา.

1. กลุ่มสังคมเก่า หรือกลุ่มคนไทยโคราช
2. กลุ่มสังคมเก่า เป็นกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่อาศัย
3. กลุ่มคนไทยอีสาน มีลักษณะสังคมกึ่งไทยกึ่งลาว

โครงสร้างทางการเมืองการปกครอง

จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 22 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ 263 ตำบล 3,101 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองท้องถิ่นเมืองการบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 4 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 3 แห่ง) และ สุขาภิบาล 35 แห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อำเภอมี 22 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอขามทะเลสอ อำเภอขามสะแกแสง อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอชุมพวง อำเภอโชคชัย อำเภอด่านขุนทด อำเภอโนนสูง อำเภอโนนไทย อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอบัวใหญ่ อำเภอปักธงชัย อำเภอประทาย อำเภอปากช่อง อำเภอพิมาย อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเสิงสาง อำเภอหนองบุญนาค อำเภอห้วยแถลง กิ่งอำเภอโนนแดง กิ่งอำเภอแก่งสนามนาง และกิ่งอำเภอวังน้ำเขียว

2. เทศบาลมี 4 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองนครราชสีมา เทศบาลตำบลโนนสูง เทศบาลตำบลบัวใหญ่ เทศบาลตำบลปากช่อง

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 องค์การ คือ องค์การบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

นครราชสีมาเป็นจังหวัดศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง นับตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา มีการขยายตัวในระดับสูงมาก พืชเศรษฐกิจหลายชนิดมีราคาดีอย่างต่อเนื่อง เช่น ข้าว ข้าวโพด ฯลฯ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันการพัฒนาเมืองนครราชสีมาไปสู่ศูนย์กลางการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิต

เพื่อการส่งออก ก่อให้เกิดการขยายตัวของการจ้างแรงงาน และโดยทั่วไปมีการซื้อขายที่ดินกันอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ สถานการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้ประชาชนมีรายได้เพื่อใช้สอย หรือเพื่อการออมมากขึ้น เกิดความต้องการในสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่าง ๆ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักรกลการเกษตร สินค้าอุปโภคบริโภคในระดับคุณภาพและราคาที่สูงขึ้นทำให้การค้าส่ง ค้าปลีกขยายตัวอย่างรวดเร็ว

โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วย การเกษตรเป็นสำคัญ รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรม การค้าส่ง ค้าปลีก การบริการ

ในด้านการเกษตรกรรม เมื่อพิจารณาโครงสร้างสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลีกรมเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญที่สุด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด บอ เป็นต้น โดยในปี 2534 จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งสิ้น 3,232,458 ไร่ ได้ผลผลิตรวมประมาณ 896,466 ตัน คิดเป็นผลผลิตเฉลี่ย 227 กิโลกรัมต่อไร่ แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ ได้แก่ อาเภอพิมาย ชุมพวง บัวใหญ่ และประทาย

มันสำปะหลัง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 1,410,396 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 3,564,666 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 2,226 กิโลกรัมต่อไร่

ข้าวโพด แหล่งปลูกข้าวโพดที่สำคัญ ได้แก่ อาเภอปากช่อง ครบุรี บักธงชัย สีคิ้ว ด้านขุนทด เสิงสาง และหนองบุญนาก มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 1,078,700 ไร่ มีผลผลิตรวม 255,542 ตัน

บอ แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ อาเภอรัตนไทย มีผลผลิตรวม 12,701 ตัน ไร่พื้นที่เพาะปลูก 63,572 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 201 กิโลกรัมต่อไร่

การปศุสัตว์ สำหรับโคและกระบือมีเลี้ยงอยู่ในทุกอาเภอ โดยทั่วไปจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน เมื่อหมดความจำเป็นจึงจะขาย และหากมีความจำเป็นก็จะซื้อมาเลี้ยงใหม่ อาเภอที่มีโคมากที่สุดคือ อาเภอด่านขุนทด และอาเภอที่มีกระบือมากที่สุดคือ อาเภอบัวใหญ่

ในด้านการอุตสาหกรรม การประกอบกิจการอุตสาหกรรมในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นโรงงานที่แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานผลิต-ซ่อมเครื่องยนต์ แหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อาเภอเมือง สีคิ้ว ปากช่อง สูงเนิน บัวใหญ่ และบักธงชัย เมื่อสิ้นปี 2534 จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 6,868 โรงงาน มีการจ้างงาน 50,472 คน

ด้านการเงินและการธนาคาร จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ ปริมาณเงินฝากและปริมาณสินเชื่อที่มีจำนวนสูงสุดของภาคอีสาน ในปี 2533 มีธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวน 83 แห่ง มีจำนวนเงินฝากรวม 16,139.50 ล้านบาท มีการให้สินเชื่อ รวม 13,842.2 ล้านบาท

สำหรับทางด้านรายได้เฉลี่ยของประชากรจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าอยู่ในระดับที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรทั่วประเทศ โดยในปี 2531 ประชากรของจังหวัดนครราชสีมา มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 11,521 บาทต่อคนต่อปี ขณะที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประชากรทั้งประเทศมีรายได้เฉลี่ย 8,124 และ 20,263 บาทต่อคนต่อปีตามลำดับ

สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองนครราชสีมา

ลักษณะทั่วไปของอำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา มีพื้นที่ประมาณ 765.35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 478,343 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.04 ของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

การปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองออกเป็น 19 ตำบล 209 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย 1 เทศบาล คือ เทศบาลเมืองนครราชสีมา มีพื้นที่ 37.5 ตารางกิโลเมตร และ 2 สุขาภิบาล คือ สุขาภิบาลจอยหมีพื้นที่ 9 ตารางกิโลเมตร และ สุขาภิบาลรอกกรวดมีพื้นที่ 3 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะของประชากร ประชากรอำเภอเมืองนครราชสีมา มีจำนวนทั้งสิ้น 425,701 คน แยกเป็นชาย 213,728 คน หญิง 211,973 คน แบ่งออกเป็นในเขตเทศบาล 204,982 คน เป็นชาย 104,383 คน และหญิง 100,599 คน นอกเขตเทศบาล 220,719 คน เป็นชาย 109,345 คน หญิง 111,374 คน

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา รับจ้างในภาคอุตสาหกรรม ในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ภายใต้นโยบายการพัฒนาเมืองนครราชสีมาไปสู่ศูนย์กลางการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา ทำให้มีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน

ระหว่างภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม นอกจากนั้น ประชากรในเขตอำเภอเมืองยังประกอบอาชีพในด้านบริการ และพาณิชย์กรรม อันได้แก่ค้าขาย ธุรกิจเอกชน และบางส่วนรับราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา

โดยสรุป จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นสภาพคร่าว ๆ ของพื้นที่ที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นภาพของความแตกต่างทางด้านปัจจัยประชากรอย่างกว้าง ๆ ว่ามีความแตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้จะนำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่ว่า ความแตกต่างของประชากรทำให้ประชากรมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แตกต่างกันไปด้วย

สภาพการเมืองการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งของจังหวัดนครราชสีมา กล่าวได้ว่าเป็นสนามเลือกตั้งใหญ่อันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร เป็นสนามเลือกตั้งที่ได้รับความสนใจจับตามอง เนื่องจากผลการเลือกตั้งที่ออกมานั้น อัตราส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายด้านเงินตราเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการหาเสียงค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเลือกตั้งที่ 1

ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นครราชสีมา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นในทุก ๆ สมัยการเลือกตั้ง โดยเริ่มตั้งแต่ 1 คน ในปี พ.ศ. 2476 3 คนในปี พ.ศ. 2480 4 คนในปี พ.ศ. 2481 7 คนในปี พ.ศ. 2489 8 คนในปี พ.ศ. 2512 11 คนในปี พ.ศ. 2518 13 คนในปี พ.ศ. 2526 และ 15 คนในปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน

นับแต่ พ.ศ. 2518 กล่าวได้ว่าเป็นการเลือกตั้งยุคใหม่ของจังหวัดนครราชสีมา มีนักการเมืองที่สำคัญเข้าไปจับจองเวทีการเมืองหลายคน อาทิเช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกร ทักษิณสี นายนิพนธ์ พร้อมพันธ์ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นต้น แต่ละคนล้วนได้รับเลือกตั้งติดต่อกันหลายสมัย และ ส.ส. ส่วนใหญ่ล้วนแต่มีบทบาททางการเมืองในระดับประเทศ ทั้งสิ้นมีข้อน่าสังเกตของการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา คือ ผู้สมัครพยายามที่จะสร้างอิทธิพลทางการเมืองของพรรคตนให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดให้ได้

การเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 5 เขต โดยมีผู้แทนได้เขตละ 3 คนรวมทั้งหมด 15 คน การเลือกตั้งครั้งนี้แตกต่างจากครั้งก่อน ๆ คือ พรรคการเมืองเก่าที่ครองแชมป์และจับคู่เกี่ยวกับมาหลายสมัยคือ พรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปไตย ถูกพรรคการเมืองใหม่ ๆ หลายพรรค ส่งผู้สมัครหน้าใหม่ลงทำชิง ที่สำคัญในฐานะผู้ทำชิงของการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ พรรคพลังธรรม และพรรคชาติพัฒนา

สำหรับเขตเลือกตั้งที่ 1 ของจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยอำเภอเมือง และอำเภอสูงเนิน ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีผู้สมัครทั้งสิ้น 24 คน จาก 8 พรรคการเมือง เดิมเขตเลือกตั้งที่ 1 ถือเป็นเขตปกครองของพรรคชาติไทยมาตั้งแต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2518 ซึ่งนำทีมโดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หากครั้งนี้ พลเอกชาติชาย ได้ย้ายไปสังกัดพรรคชาติพัฒนา ซึ่งเป็นพรรคที่ตั้งขึ้นใหม่ ร่วมกับนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ และนายแพทย์ วรรณรัตน์ ชาญบุญล โดยในการรณรงค์หาเสียงเน้นประเด็นเอานายของเราคืนมา และการเลือกเป็นพรรค คือ เลือกพรรคชาติพัฒนาทั้งจังหวัด ส่วนทีมของพรรคชาติไทยในการเลือกตั้งนี้ประกอบด้วย พ.ต. เทอดฤทธิ์ บุญฤทธิ์ นายศึกฤทธิ์ บุญฤทธิ์ และนายบุญรัตน์ ขจรอนุกุล สำหรับอีกพรรคการเมืองที่เป็นที่สนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ พรรคพลังธรรมภายใต้การนำของนายวิสา คัญทัพ ซึ่งชูหัวหน้าพรรค คือ พลตรีจำลอง ศรีเมือง และประเด็นคนดี คนซื่อสัตย์ในการรณรงค์หาเสียง ทั้ง 3 ทีมดังกล่าวเป็นทีมที่คาดว่าจะต้องจับคู่เกี่ยวกับการเลือกตั้งครั้งนี้

กล่าวกันว่าเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดนครราชสีมา เป็นเขตเศรษฐกิจการเมือง เนื่องจากมีความพยายามผนวกรวมกันระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจท้องถิ่นกับกลุ่มเศรษฐกิจระดับชาติ โดยผ่านตัวนักการเมือง เพื่อสานเส้นทางเศรษฐกิจของจังหวัดให้บรรลุเส้นทางเศรษฐกิจแห่งชาติ บทบาททางการเมืองของจังหวัดนครราชสีมายังคงจะดำรงอยู่ต่อไปอีกหลายสมัย การเลือกตั้ง

ในส่วนของสถิติการเลือกตั้งของจังหวัดนครราชสีมาที่ผ่านมาในครั้งหลัง ๆ ปรากฏว่า จำนวนของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้เพิ่มมากขึ้นเกินกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 13 กันยายน 2535 จำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีถึง 829,073 คน คิดเป็นร้อยละ 70.49 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งจังหวัด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนจังหวัดนครราชสีมา เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปการเลือกตั้งในอัตราค่อนข้างสูง

สำหรับสถิติผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของอำเภอเมืองนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาในการเลือกตั้งครั้งหลัง ๆ ที่ผ่านมา สถิติการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนอยู่ในอัตราที่สูงพอสมควร คือ อยู่ระหว่างร้อยละ 50-60 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 สถิติไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองนครราชสีมา

รายการ	27 ก.ค.2519	24 ก.ค.2531	22 มี.ค.2535	13 ก.ย.2535
ประชากร	377,947	398,161	423,055	425,701
ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	188,090	204,620	217,818	218,470
ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	51.17	60.00	55.15	57.57
บัตรเสีย	4.10	4.43	2.66	2.08

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาการเลือกตั้งในเชิงปริมาณ คือ จากสถิติของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้นอาจไม่เพียงพอ เพราะสถิติดังกล่าวอาจไม่สมบูรณ์บางครั้งยังคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เนื่องจากคิดคำนวณจากบัญชีทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งยังมีปัญหาทางปฏิบัติงานการที่จะจัดทำให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ยิ่งไปกว่านั้น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนกล่าวได้ว่ามิได้เป็นไปตามหลักการของการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยทำให้ไม่อาจกล่าวได้ว่า การเลือกตั้งนั้น ๆ มีความหมายตามนัยของประชาธิปไตย

ดังนั้น สำหรับการศึกษานี้ จึงสนใจที่จะพิจารณาศึกษาว่า ภายใต้สภาพทั่วไปสภาพการเมืองการเลือกตั้งของจังหวัดนครราชสีมาดังที่กล่าวมา การเลือกตั้งมีคุณภาพเป็นอย่างไร มีความหมายตามหลักการของประชาธิปไตยหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ประชาชนไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลใด เลือกอย่างไร ไรตามครรลองของประชาธิปไตยหรือไม่.